

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1/2568

นางสาว ว.โจทก์ นางสาว ส. กับพวกจำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.พ.พ. มาตรา 1574, ป.พ.พ. มาตรา 1575, ป.พ.พ. มาตรา 28, ป.พ.พ. มาตรา 149, ป.พ.พ. มาตรา 889, ป.พ.พ. มาตรา 890

ย่อ / หลักกฎหมาย

จำเลยที่ 1 เป็นมารดาและเป็นผู้อนุบาลของ ก. คนไร้ความสามารถได้แจ้งเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรรมธรรม์ประกันชีวิตไปยังจำเลยที่ 2 โดยเอาชื่อโจทก์ออกและให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 เปลี่ยนชื่อผู้รับประโยชน์ให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 อันเป็นนิติกรรม แต่มิใช่นิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของคนไร้ความสามารถตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1574 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรคสอง เพราะประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ก. ถึงแก่ความตาย แต่การที่ ก. ทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์อันเป็นการแสดงเจตนาไว้ตั้งแต่ก่อนตกเป็นคนไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย ถ้าประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถผู้อนุบาลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 1575 ประกอบมาตรา 1598 /3 วรรคสอง และ 1598/18 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยที่ 1 ขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต โดยนำชื่อโจทก์ออกและระบุให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว ย่อมทำให้โจทก์ไม่ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต เท่ากับ ก. ผู้เอาประกันไม่ได้รับประโยชน์ทั้งหมดตามความประสงค์ในการทำสัญญา ในขณะที่จำเลยที่ 1 ได้ผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตมากขึ้น จึงเป็นกรณีที่ประโยชน์ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถและขัดกับเจตนาที่แท้จริงของคนไร้ความสามารถ เมื่อจำเลยทั้งสองกระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงตกเป็นโมฆะ ทั้งยังถือว่าจำเลยที่ 1 ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วย

คำพิพากษา

โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 907,500 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี ของต้นเงิน 880,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ จำเลยทั้งสองให้การขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงิน 878,046.59 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2562 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความ 8,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้นนั้นให้จำเลยทั้งสองนำมาชำระต่อศาลในนามของโจทก์ เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์ขณะคดี จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ โดยจำเลยที่ 1 ได้รับอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง ให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลแทนจำเลยทั้งสอง กำหนดค่าทนายความรวม 10,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งสองศาลให้เป็นพับ โจทก์ฎีกา โดยศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคอนุญาตให้ฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงเบื้องต้น

รับฟังได้ว่า โจทก์อยู่กินฉันสามีภริยากับนาย ก. ตั้งแต่ปี 2548 จำเลยที่ 1 เป็นมารดาของนาย ก. เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2555 นาย ก. ทำสัญญาประกันชีวิตกับจำเลยที่ 2 กรมธรรม์เลขที่ 504-412xxxx แบบประกันภัย 12 พีแอล ทุนเอาประกัน 200,000 บาท ครบกำหนดสัญญาวันที่ 28 พฤษภาคม 2603 ระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ และเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2557 นาย ก. ทำสัญญาประกันชีวิตกับจำเลยที่ 2 กรมธรรม์เลขที่ 505-713xxxx แบบประกันภัยไอ-โพรเทค 5 ทุนเอาประกัน 1,200,000 บาท ครบกำหนดสัญญาวันที่ 3 กันยายน 2603 ระบุโจทก์เป็นผู้รับประโยชน์ร้อยละ 65 และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ร้อยละ 35 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2560 นาย ก. ประสบอุบัติเหตุทำให้เป็นผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ จำเลยที่ 1 จึงยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรีให้มีคำสั่งให้ นาย ก. เป็นคนไร้ความสามารถและอยู่ในความอนุบาลของจำเลยที่ 1 วันที่ 29 ตุลาคม 2561 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดกาญจนบุรีมีคำสั่งให้นาย ก. เป็นคนไร้ความสามารถและให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้อนุบาล วันที่ 3 ธันวาคม 2561 จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลแจ้งจำเลยที่ 2 ขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์ประกันชีวิตที่นาย ก. ทำทั้ง 2 ฉบับ เป็นจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์ทั้งหมดเพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 พิจารณาแล้วเห็นว่า กรมธรรม์ทั้ง 2 ฉบับยังไม่มีผู้ใดยืนยันที่จะสงวนสิทธิในการรับผลประโยชน์โดยเด็ดขาด จำเลยที่ 2 จึงเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามคำร้องของจำเลยที่ 1 ผู้อนุบาล วันที่ 13 พฤษภาคม 2562 นาย ก. ถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยชำระค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับให้แก่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาประการแรกว่า การที่จำเลยที่ 1 แจ้งเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า จำเลยที่ 1 เป็นมารดานาย ก. และจำเลยที่ 1 ได้รับคำสั่งแต่งตั้งจากศาลให้เป็นผู้อนุบาลนาย ก. ก่อนที่นาย ก. ถึงแก่ความตาย การปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลนาย ก. คนไร้ความสามารถซึ่งเป็นบุตรและบรรลุนิติภาวะแล้วตามคำสั่งศาลจึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองมาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่สิทธิในการทำโทษบุตรตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน และให้บุตรทำการงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28 วรรคสอง, 1598/18 วรรคหนึ่ง และสัญญาประกันชีวิตที่นาย ก. ผู้ตายทำกับจำเลยที่ 2 เป็นการใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างนาย ก. กับจำเลยที่ 2 จึงเป็นนิติกรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 และการที่จำเลยที่ 1 ผู้อนุบาลแจ้งเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับไปยังจำเลยที่ 2 โดยเอาชื่อโจทก์ออกและให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว ซึ่งจำเลยที่ 2 ก็เปลี่ยนชื่อผู้รับประโยชน์ให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 อันเป็นการใด ๆ อันทำลงด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างนาย ก. คนไร้ความสามารถโดยจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้อนุบาลกับจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันชีวิต เพื่อเปลี่ยนแปลงผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต จึงเป็นนิติกรรม แต่การทำนิติกรรมดังกล่าวมิใช่นิติกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของนาย ก. คนไร้ความสามารถตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1574 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรคสอง เพราะประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อนาย ก. คนไร้ความสามารถถึงแก่ความตาย แต่อย่างไรก็ตามการที่นาย ก. ทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุชื่อโจทก์และจำเลยที่ 1

เป็นผู้รับประโยชน์อันเป็นการแสดงเจตนาไว้ตั้งแต่ก่อนที่นาย ก. ตกเป็นคนไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการทำสัญญาคือ ถ้านาย ก. ถึงแก่ความตายก่อนมีอายุครบ 85 ปี จำเลยที่ 2 จะจ่ายเงินเอาประกันซึ่งหักคืนหนึ่งค่างชำระให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นภริยาและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นมารดาอีกเพื่อเป็นการตอบแทนการมีความสัมพันธ์ที่ดี คุณงามความดี และบุญคุณที่ได้รับในระหว่างที่ยังมีชีวิต และเป็นการอุปถัมภ์ค้ำชูในการดำเนินชีวิตกันไป โดยเฉพาะโจทก์ซึ่งเป็นภริยามีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิดและมีผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินร่วมกัน การที่นาย ก. ทำสัญญาประกันชีวิตโดยระบุให้โจทก์และจำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เป็นกิจการใดที่นาย ก. ได้ทำไว้ก่อนตกเป็นคนไร้ความสามารถและถึงแก่ความตาย ดังนั้นถ้าประโยชน์ของ

ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือประโยชน์ของคู่สมรสหรือบุตรของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของคนไร้ความสามารถผู้นุบาลต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนจึงจะทำกิจการนั้นได้ มิฉะนั้นเป็นโมฆะตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1575 ประกอบมาตรา 1598/3 วรรคสอง และ 1598/18 วรรคหนึ่ง เมื่อจำเลยที่ 1 ผู้นุบาลของนาย ก. ขอเปลี่ยนผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ โดยนำชื่อโจทก์ออกและระบุให้จำเลยที่ 1 เป็นผู้รับประโยชน์เพียงผู้เดียว และจำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยเปลี่ยนให้ตามความประสงค์ของจำเลยที่ 1 ย่อมทำให้โจทก์ซึ่งเป็นภริยาของนาย ก. ไม่ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิต เท่ากับนาย ก. ซึ่งเป็นผู้เอาประกันไม่ได้รับประโยชน์ทั้งหมดตามความประสงค์ในการทำสัญญา ในขณะที่จำเลยที่ 1 ได้ผลประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตมากขึ้น จึงเป็นกรณีที่ประโยชน์ของจำเลยที่ 1 ในฐานะผู้นุบาลขัดกับประโยชน์ของนาย ก. คนไร้ความสามารถและขัดกับเจตนาที่แท้จริงของนาย ก. คนไร้ความสามารถ เมื่อจำเลยทั้งสองกระทำการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาลก่อน จึงตกเป็นโมฆะตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ทั้งยังถือว่าจำเลยที่ 1 ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตด้วย การที่จำเลยที่ 2 ชำระค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียวจึงไม่ชอบ ฎีกาของโจทก์ในข้อนี้ฟังขึ้น ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ประการต่อไปมีว่า จำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบชำระเงินตามสัญญาประกันชีวิตให้แก่โจทก์หรือไม่ เพียงใด ปัญหาข้อนี้แม้ศาลฎีกาแผนกคดีผู้บริโภคไม่ได้อนุญาตให้ฎีกา แต่ปัญหาว່ว่าจำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ตามฟ้องหรือไม่ เพียงใด เป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากปัญหาที่ได้รับอนุญาตให้ฎีกาตามที่วินิจฉัยไปแล้ว และโจทก์ฎีกาขอให้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบชำระเงินตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นมาแล้ว ศาลฎีกาจึงมีอำนาจวินิจฉัย โดยเห็นว่า ตามสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ โจทก์ยังเป็นผู้รับประโยชน์ตามเจตนาอันแท้จริงของนาย ก. ผู้ทำสัญญาประกันชีวิต เมื่อนาย ก. ถึงแก่ความตาย จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้รับประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องชำระเงินหลังจากหักเบี้ยประกันภัยที่ค่างชำระพร้อมดอกเบี้ยให้แก่ผู้รับประโยชน์ตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889, 890 และมาตรา 895 แต่จำเลยที่ 2 ชำระเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แก่จำเลยที่ 1 เพียงผู้เดียว จำเลยที่ 2 จึงเป็นฝ่ายผิดสัญญาต้องรับผิดชอบชำระเงินให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตตามสัดส่วนที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตทั้ง 2 ฉบับ พร้อมดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัด เมื่อนาย ก. ถึงแก่ความตาย และโจทก์แจ้งจำเลยที่ 2 เพื่อขอรับเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตในฐานะผู้รับประโยชน์เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 และตามบันทึกสลับหลังแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยข้อ 2 (4) ระบุว่า จำเลยที่ 2 ผู้รับประกันภัยจะต้องชำระเงินตามกรมธรรม์ประกันภัยภายใน 15 วัน นับแต่ได้รับคำเรียกร้องจากผู้รับประโยชน์ จึงถือว่าจำเลยที่ 2 ผิดนัดนับแต่วันที่พ้นกำหนด 15 วัน ตามสัญญา และตาม

ข้อตกลงข้อ 5 ของบันทึกดังกล่าวระบุว่า หากจำเลยที่ 2 จ่ายเงินล่าช้ากว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในข้อ 2 จำเลยที่ 2 จะรับผิดชอบดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยในอัตราดังกล่าวแต่โจทก์มีคำขอให้จำเลยทั้งสองชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี จึงกำหนดให้ตามที่โจทก์ขอ สำหรับความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 ตามสัญญาประกันชีวิตนั้น เนื่องจากจำเลยที่ 1 เป็นเพียงผู้รับประกัน จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบชำระเงินตามสัญญาประกันชีวิตให้แก่โจทก์ ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษามานั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วยในผลบางส่วน ฎีกาของโจทก์ฟังขึ้นบางส่วน พิพากษาแก้เป็นว่า ให้จำเลยที่ 2 ชำระเงิน 878,046.59 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2562 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ นอกจากนี้แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้จำเลยที่ 2 ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสามศาลแทนโจทก์ โดยกำหนดค่าทนายความรวม 60,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมที่โจทก์ได้รับยกเว้น ให้จำเลยที่ 2 นำมาชำระต่อศาลในนามโจทก์ เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามจำนวนทุนทรัพย์ที่โจทก์ชนะคดี ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ทั้งสามศาลให้เป็นพับ

องค์คณะ

พรชัย พุ่มกำพล · ชาญณรงค์ ปราณจิตต์ · ขวลิต อิศรเดช

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: deka.supremecourt.or.th · <https://thaideka.online/deka/1/2568>